

Rollen som politistudent

- og ulike politistil i møte med «kjenning»

Vitenskapelig essay

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2020

Kand.nr : 335
Antall ord: 5922

INNHOLDSFORTEGNELSE

OPPDRAGET	3
TEMA	5
JEG, POLITISTUDENTEN	6
Politistil	6
Empati og sympati	7
Investering av tid	7
Tillitt	8
Den dårlige magefølelsen	9
Turte ikke si ifra	10
PÅVIRKNINGSFAKTORER PÅ ORDENSPATRULJEN	11
Polityper	12
Godt politiarbeid og politikultur	13
Målstyring	14
PROSESS OG LÆRINGSMOMENTER	15
LITTERATURLISTE	18
SELVVALGT PENSSUM	19

OPPDRAGET¹

En torsdags kveld kjører jeg sivil² patrulje sammen med Frank, en politibetjent fra forebyggende avdeling. Jeg er fem måneder ut i praksisåret mitt ved politihøgskolen. Over sambandet blir vi bedt om å kjøre til togstasjonen for å bistå to andre politipatruljer, i et oppdrag der to personer har havnet i basketak. Den ene personen, Peder Ås, skal angivelig ha en kniv på seg. Politibetjenten ved forebyggende avdeling melder oss på oppdraget og informerer meg at Peder er en «kjenning»³ av politiet, og har voldshistorikk. På vei til togstasjonen tenker jeg at Peder mest sannsynlig er en «tøffing», så her må jeg være forberedt på at det kan bli amper stemning.

Når vi ankommer stedet, ser jeg at innsatsleder har tatt hånd om den ansatte fra Narvesen som var involvert i basketaket. Den andre patruljen har fått kontroll på Peder, der han sitter på en stol med håndjern på. Innsatsleder sier at vår patrulje skal frakte Peder til legevakten til en «sjekk⁴», før han skal til arresten. Med tanke på det jeg hadde fått vite om Peder på vei ned til togstasjonen, tenker jeg at jeg må være i beredskap og tenke på egen sikkerhet. Denne tanken forsterkes av Peders utseende. Han er meget muskuløs med tatoveringen opp til halsen, og er morsk i blikket. Dette førsteinntrykket merker jeg går inn på meg, og jeg kjenner at hjertet banker litt. Når vi får satt Peder inn i baksetet på den sivile politibilen, setter jeg meg i setet ved siden av Peder, og tenker at jeg må holde oppe beredskapen i tilfelle Peder blir utagerende.

Mens vi kjører til legevakten tenker jeg følgende: «Jeg har aldri møtt Peder, han fortjener å bli møtt med blanke ark». Jeg prøver å få øyekontakt med han, legger hånden på skuldra hans, og spør: «Hvordan går det egentlig med deg»? Peder begynner å gråte og forteller at han ikke ville at dagen skulle ende slik. Han var på vei til ei venninne og skulle bare kjøpe seg røyk. Han forteller videre at krangelen mellom han og den ansatte på Narvesen handlet om at Peder hadde tent på røyken inne i butikken. Peder forteller videre at han har opplevd mye vondt i livet. Han forteller om en episode der han fant moren sin på soverommet etter at hun hadde tatt selvmord. Jeg lytter, prøver og ikke avbryte samtidig som at jeg fortsatt holder hånden på skulderen hans. Jeg får fort medfølelse for Peder, og ser sårbarheten i øynene hans. Tanken

---

¹ Alle navn nevnt i oppdraget er fiktive mht. personvern.

² Sivilpatrulje betyr at patruljen ikke går med uniform eller kjører uniformert politibil.

³ En kjenning av politiet er en person som har en utbredt historikk i politiets systemer.

⁴ En sjekk hos legevakten betyr at en person blir undersøkt av helsepersonell for å finne ut om der er helsemessig forsvarlig at en person sitter i arresten.

om å møte han med blanke ark, fører automatisk til at jeg er interessert og lytter til Peder og historien hans. Det virker som både jeg og Peder har fått «skuldrene litt ned». Fort kommer tankene: «Er jeg profesjonell nå»? «Bør jeg holde en mer autoritær stil»? «Er det forventet at jeg som politistudent bør holde meg mer objektiv»? «Og har jeg tatt for stort spillerom»? Jeg velger å høre på magefølelsen min. Tenker at tilnærmingen jeg til nå har hatt ovenfor Peder har vært hensynsfullt og hensiktsmessig. Jeg har oppnådd kontakt, han samarbeider og kommunikasjonen mellom oss fungerer bra.

Når vi kommer til legevakten bestemmer Frank at vi kan ta av håndjerna på Peder. Tidligere erfaringer tilsier at et besøk på legevakten kan ta tid, og vi fortsetter praten. Samtalen fortsetter med at jeg spør han om hvilke hobbyer Peder har. Jeg merker han blir litt «giret» og viser oss noen musikkvideoer på Youtube. Peder virker litt mer glad nå, og vi tilbyr han røyk, noe han viser takknemlighet for. Min tanke på dette tidspunktet er at vi har fått en god relasjon og tillit oss imellom.

Etter er stund ønsker legen å ta en blodprøve for å forsikre at det ikke er noe risiko ved at Peder skal i arresten. Jeg merker at Peder blir stresset, i neste øyeblikk prøver han å stikke av. Vi reagerer fort, får lagt Peder ned i bakken og setter på han håndjern. Vi forteller til Peder på en rolig måte at det er best at vi går og setter oss igjen. Vi ønsker å vite hvorfor han prøvde å stikke av. Peder forteller at han har blitt mishandlet da han var liten, og derfor har sprøyteskrekk. Vi viser forståelse for dette og setter oss ned på huk. Vi blir enige om at jeg kan holde han i hånden under blodprøvetakingen. Prosedyren med blodprøven går nå utmerket, Peder forholder seg rolig. Jeg føler at tilliten mellom patruljen og Peder er i behold selv om oppdraget har gått litt opp og ned. Vi har nå vært på legevakten i ca. to timer.

Operasjonssentralen bestemmer at en uniformert cellebil skal transportere Peder fra legevakten til arresten. Dette på bakgrunn av at de mener det kan være risiko for at han kan utagere i vår sivile politibil. Jeg får fort en magefølelse på at situasjonen da kan eskalere. «Hvordan vil tillitten til politiet, som vi har opparbeidet fortsatt være i behold? Hvem er det Peder skal møte? Hvilket blikk har de på situasjonen, og på Peder? Jeg tenker at jeg burde informere Peder at erfaringsmessig så kan det gå litt «fort i svingene» når ordenspatruljen skal brukes i et transportoppdrag. Jeg velger å ikke informere han om dette.

Når ordenspatruljen ankommer sier de til Peder «du skal bli med oss!» Peder trekker seg tilbake og gjør motstand. Da tenker jeg: «Nå er det viktig at jeg sier ifra at jeg kan sitte på med Peder bak i cellebilen - kanskje det vil hjelpe». Men jeg tørr ikke si det høyt til politibetjentene fra ordenspatruljen. Peder blir satt på håndjern, og fraktet ut til cellebilen. Når Peder blir satt inn i cellebilen spytter han på en av betjentene fra ordenspatruljen. Politibetjenten reagerer ved å legge Peder i sideleie på gulvet i cellebilen, og han blir transportert slik fra legevakten helt frem til arresten.

Jeg får følelsen av at dette oppdraget ble mislykket, og at den tiden vi hadde investert for å opprette tillitt, gikk «rett i dass» ettersom oppdraget ble avsluttet slik det ble. Jeg blir skuffet over meg selv fordi jeg ikke turte å si ifra til ordenspatruljen at jeg kunne bli med på transporten. Når vi senere ankommer arresten med vår sivile politibil, prøver jeg å få øyekontakt med Peder. Han er opprørt og sint. I glattcellen prøver jeg igjen å få kontakt med han, jeg tar han i hånden og sier at han må ta vare på seg selv. Da kommer det en tåre fra øyet hans, og han sier takk for hjelpen.

TEMA

Bakgrunn for tema bygger på egen praksiserfaring. Min første tanke ved oppdraget var at her trengs en offensiv og bestemt politistil. Da jeg heller valgte å bygge en relasjon gjennom rolig kommunikasjon, empati og «blanke ark», merket jeg hvordan dette senket konfliktnivået, og både jeg og Peder senket skuldrene.

Når min kommunikasjon med Peder hadde blitt så bra -hvorfor turte jeg ikke å si ifra når jeg fikk en magefølelse på at Peders møte med ordenspatruljen ville eskalere stemningen igjen? Er det noe i politikulturen som kan forklare hvorfor ordenspatruljen handlet slik de gjorde? Og til slutt, er det noen ytre føringer som påvirket ordenspatruljen ved oppdragsløsningen? I dette vitenskapelige essayet vil jeg reflektere over ulike faktorer som kan ha ligget til grunn for egne og ordenspatruljens valg i oppdraget, dette i tråd med en hermeneutisk prosess. En slik prosess bygger på den fenomenologiske og hermeneutiske tradisjon. (Olsvik, 2013, s. 105).

«Hermeneutikk handler om å finne mening i tekst og tale, og avdekke situasjonelle faktorer som legger føringer for handlingsvalg». (Olsvik, 2013, s. 105). Ved å ha en fenomenologisk tilnærming til prosessen reflekterer jeg ved mine subjektive erfaringer i oppdraget. (Olsvik, 2013). Med et slik utgangspunkt inntar jeg en «jeg-rolle» som politistudent i oppdraget. Jeg vil beskrive mine tanker og følelser fra mitt ståsted, samtidig ønsker jeg å se på politifagfeltet i oppdraget i en større sammenheng. Relevant teori innenfor temaene kommunikasjon, politikultur og mulige utenforliggende føringer i oppdraget vil bli trukket frem. Jeg vil forsøke å rette et «kritisk blikk» til mine egne og de andre politibetjentenes handlinger, og reflektere over hvorfor oppdraget endte som det gjorde.

JEG, POLITISTUDENTEN

Jeg vil først starte med et kritisk blikk på oppdraget sett fra mitt perspektiv i rollen som politistudent.

Politistil

Mitt inntrykk av Peder startet allerede da vi fikk meldingen på sambandet. Da Frank i tillegg opplyste om historikken til Peder gjorde jeg meg klar til å håndtere en person som ut ifra min forståelse kunne være voldelig og aggressiv. Jeg tenkte: «Når du går ut av bilen - vær tøff og bestemt politi nå». Min tanke var at jeg måtte være bestemt og autoritær for å holde kontroll på Peder. I boka Kommunikasjon og konflikthåndtering skriver Lagestad at « (...) politiet av og til måtte være klar og tydelig ovenfor publikum for å løse oppdraget tilfredsstillende. (...) I slike tilfeller kan det være fare for liv og helse, og en kan argumentere for at trusselvurderingen tilsier en slik fremferd». (Lagestad, 2012, s. 19). Poenget med en kommandopreget kommunikasjon er å forhindre at en situasjon eskalerer og går utover liv og helse. I slike tilfeller kan politiet bruke korte og tydelige beskjeder slik at publikum forstår politiets hensikt og kan etterkomme disse. (Phelps, Larsen og Singh, 2017, s. 154-155). Etersom vi hadde fått opplysninger om at Peder muligens hadde brukt kniv mot den ansatte på Narvesen, tenkte jeg det var riktig å mobilisere en slik fremtoning som beskrevet ovenfor, for å få kontroll på situasjonen og på Peder.

Kjernen i oppdraget ligger i at denne tankegangen endret seg da Peder ble satt inn i vår sivile politibil, og jeg skulle sitte ved siden av han opp til legevakten. Da Peder satt der med håndjern på, var det ikke behov for en kommandopreget stil fra min side slik jeg opplevde det,

situasjonen var under kontroll. Hvis jeg da skulle oppnå kommunikasjon med Peder måtte jeg heller opparbeide et «*godt klima for dialog*», som skulle gi Peder rom til å prate. (Phelps, Larsen og Singh, 2017, s. 156). Jeg ønsket å høre Peder sin opplevelse av situasjonen, og ble nysgjerrig på mulige bakenforliggende årsakene til hendelsen. Dette «skiftet» i meg gjorde at jeg endret tilnærming til en mer «folkelig politistil». En «folkelig politistil» går lavt inn i situasjonen, stiller spørsmål og lytter aktivt til det som blir sagt. Målet er da å bygge en relasjon med den man prater med. (Lagestad, 2012, s. 37). Jeg stilte derfor åpne spørsmål om hvordan det gikk med Peder, og brukte en vennlig tone for å markere forskjellen i situasjonen i bilen, fra situasjonen på togstasjonen.

Empati og sympati

«*Empati er et psykologisk fagbegrep som dreier seg om å forstå andre menneskers subjektive opplevelser*». (Phelps, Larsen og Singh, 2017, s. 135). Hvis jeg hadde fortsatt å se på Peder fra min forutinntatte politistil i dette oppdraget, ville det vært vanskelig å få forståelse for hvorfor Peder hadde handlet som han hadde gjort. Altså, jeg måtte prøve å ta Peder sitt perspektiv, og se saken fra hans side. For å få til dette stilte jeg åpne spørsmål slik at Peder fikk muligheten til å fortelle om nettopp hvordan han opplevde situasjonen. Samtidig tenkte jeg på hvordan jeg ville ønsket å bli møtt, hvis jeg var i Peder sin situasjon.

Da Peder fortalte sin historie kjente jeg at jeg fikk medfølelse med han. Phelps, Larsen og Singh forklarer dette som «sympati», altså det å uttrykke omtanke og medfølelse for den man prater med. (Phelps, Larsen og Singh, 2017, s. 136-137). Empati betyr ikke at man trenger å være enig i det som blir sagt eller gjort, men det kan føre til en forståelse for hvorfor noe har skjedd. Resultatet av denne empatien gjorde at jeg ble mer motivert til å møte Peder med respekt som et medmenneske, og ikke som en mistenkt «fiende». Denne anerkjennelsen av Peder sin verdi førte til at vi kunne senke stressnivået i bilen, og snakke om ting som hobbyer og interesser.

Investering av tid

For å få til en relasjonsbyggende kommunikasjon er det viktig at personer som politiet prater med føler at politiet har tid til å høre hva de har og si, og at de får mulighet til å fortelle sin side av saken. «*Når politiet tok seg tid til å forklare, syntes sjansen for konflikter å være mindre*». (Lagestad, 2012, s. 22). Ved at patruljen vår viste Peder at vi hadde tid og ville høre

på det han fortalte, førte det til at han åpnet seg og ga oss bakenforliggende informasjon om hvordan han hadde det, og årsaken til at han hadde havnet i basketak med den ansatte fra Narvesen. Som et resultat av vår empati for Peder sin situasjon følte jeg at konfliktnivået ble betydelig redusert, og Peder var til og med villig til å høre på det jeg hadde å si. På den måten ble vi likeverdige parter i kommunikasjonen, og det ble rom for å kunne få forståelse for hva den andre parten kommuniserte. Hvis vi derimot hadde rushet igjennom oppdraget, eller latt være å bruke tiden på legevakten til å prate, er det sannsynlig å tro at etableringen av kontakt og relasjon hadde sett annerledes ut.

I oppdraget var vi på legevakten i ca. to timer. Vi hadde derfor tid som en ressurs, og ble ikke «pushet» av andre oppdrag som ventet på oss. Det skal sies at det var torsdag kveld, hvilket på mitt praksissted betød mange folk ute på byen. Derfor var det ikke utenkelig at vi plutselig hadde fått en anmodning om bistand i et annet oppdrag. Heldigvis ble situasjonen slik at eventuelle andre oppdrag ble håndtert av de øvrige patruljene på vakt, og vi kunne prioritere å gjøre oss ferdige på legevakten.

Tillitt

I politiinstruksen § 4-1 står det at politifolk «(...) skal opptre slik både i og utenfor tjenesten at politimannen oppnår den respekt og tillit hos borgerne som stillingen krever». (Politiinstruksen, 1990, § 4-1). I artikkelen «Tillit og mistillit i politiets kommunikasjon med publikum», definerer Rønneberg tillit når «A (den som skal ha tillit) stoler på at B (tillitsgiver) gjør X». (Rønneberg, 2009, s. 14). Selv om Peder hadde en rolle som mistenkt i saken, var det like mye vår oppgave å jobbe for en normalisering av situasjonen. Jo mer vi snakket med Peder både i bilen og på legevakten, jo mer fortalte Peder om sitt perspektiv på saken. Jeg tolket det dermed slik at Peder (A) hadde fått tillitt til at vi (B) ikke ønsket han noe vondt, eller skulle være «moraliserende eller fordømmende». Heller at vi ønsket å lytte til han og ta han på alvor. (Hoel, 2013, s. 75). Rønneberg sier at «Tillit mellom politi og publikum er en forutsetning for at politiet skal kunne utføre sin viktigste oppgave, som er å skape trygghet for borgerne. Og tillit – eventuelt også mistillit – skapes gjennom kommunikasjon». (Rønneberg, 2009, s. 115).

Tillitten ble imidlertid testet da Peder forsøkte å rømme i forbindelse med blodprøven. Måten vi løste dette på, var at vi anerkjente hans sprøyteskrek og traumer, men forklarte rolig at vi ble nødt til å gjennomføre testen for å forsikre oss om at Peder var i helsemessig ok stand. For

å videre understreke at vi ikke ville han noe vondt, tilbydde jeg meg å holde Peder i hånden mens prøven ble tatt. På denne måten ble tillitten mellom Peder og patruljen opprettholdt.

Den dårlige magefølelsen

Da operasjonssentralen fortalte oss at ordenspatruljen skulle bistå med å transportere Peder til arresten, tenkte jeg umiddelbart «Shit» - og fikk en dårlig magefølelse. Det at ordenspatruljen skulle bistå tenkte jeg med en gang kunne føre til at en konflikt kunne oppstå. Men hvorfor fikk jeg denne dårlige magefølelsen?

Jeg kjente de som var i ordenspatruljen ettersom vi har vært på samme vaktlag i praksisperioden min. En av dem var en IP3-betjent⁵, mens den andre har jobbet i politiet i over ti år. Inntrykket jeg har fått av betjentene er at de er flinke på den autoritære politistilen når situasjonen krever det. Dette kan føre til at politiet går for høyt ut selv om det å fremstå som klar og tydelig vil oppleves som hensiktsmessig. (Phelps, Larsen og Singh, 2017, s. 25). Jeg antok at ordenspatruljen tenkte at en autoritær stil var hensiktsmessig for å løse deres del av oppdraget, ettersom vår patrulje allerede hadde brukt to timer på legevakten og ordenspatruljen «bare» skulle transportere Peder fra legevakten til arresten. Jeg forutså at en konflikt kunne oppstå mellom dem. «*Bruken av en autoritær stil i service- og hjelpesituasjoner og mindre alvorlige ordensforstyrrelser kan få flere negative konsekvenser*». (Phelps, Larsen og Singh, 2017, s. 26).

Samtidig følte jeg på en ytre forventning om å skifte politistil fra en folkelig til en autoritær politistil, dette for å speile ordenspatruljen slik at det ikke ble motstridende signaler fra ordenspatruljen og meg, men heller at vi fremstod som ett enhetlig og samkjørt politi. En endring av politistil ble likevel unaturlig for meg fordi jeg til nå hadde fokusert på mitt ønske om å behandle Peder med respekt og likeverd gjennom en mer empatisk kommunikasjonsstil. Jeg finner støtte i litteraturen der Lagestad skriver at «*å gå høyt⁶ ut er like nært relatert til det å være autoritær som det er fjernt fra å være forhandlende i møte med publikum*». (Lagestad, 2012, s. 31). Personlig verdsetter jeg den gode samtalen og en rolig og respektfull tilnærming til de menneskene jeg omgås. Jeg opplevde dermed en brist mellom mine holdninger og

---

⁵ IP3-betjent er en politibetjent som er spesielt trent for skarpe oppdrag og som inngår i politidistriktets utrykningsenhet (UEH).

⁶ Å gå høyt ut defineres som å starte publikumsmøtet med umiddelbar bruk av betydelig verbal makt fra politiets side. (Lagestad, 2012, s.31)

forventningen om en autoritær politistil. Phelps, Larsen og Singh beskriver dette med begrepet «kognitiv dissonans», som er det ubehaget man føler på når man handler i uoverensstemmelse med egne holdninger. (Phelps, Larsen og Singh, 2017, s. 77-78).

Når jeg da fikk denne dårlige magefølelsen, hvorfor gjorde jeg ikke noe med det? Hvorfor prøvde jeg for eksempel ikke å forberede Peder på at han kanskje kom til å møte en patrulje med en litt annen tilnærming enn den vår patrulje hadde brukt? Der og da tenkte jeg at hvis jeg fortalte Peder om magefølelsen min, kunne Peder få en forventning om at han kom til å få en røff behandling, og dermed bli stresset før ordenspatruljen kom til legevakten. Jeg fryktet også at dette stresset kunne ødelegge tillitten mellom meg og Peder, og valgte derfor og ikke si noe. I dag tror jeg enda en årsak for at jeg ikke valgte å forberede Peder var at jeg prøvde å senke ubehaget jeg selv kjente på. Jeg prøvde å bortforklare den vonde magefølelsen og fortelle meg selv at dette sikkert kom til å gå fint.

Turte ikke si ifra

I ettertid av oppdraget har det plaget meg at jeg ikke turte å tilby ordenspatruljen å være med i cellebilen på vei ned til stasjonen. Samtidig har jeg også reflektert over om det ville vært greit å «forlate» min makker på forebyggende. I politiinstruksen § 6-1 står det at «en politimann plikter å adlyde ordre fra en foresatt med mindre ordren klart antas ulovlig eller åpenbart ikke angår tjenesten». (Politiinstruksen, 1990, § 6-1). Vår innsatsleder hadde satt opp patruljene denne kvelden. Skulle jeg ha vært med cellebilen, måtte dette først blitt godkjent av innsatsleder og operasjonsleder. Dog følte jeg at tillitten og relasjonen vi hadde opparbeidet med Peder ville gjøre jobben med transport til arresten betydelig enklere ettersom ordenspatruljen ikke hadde det samme forholdet til Peder. Så hvorfor turte jeg ikke å si ifra om dette til ordenspatruljen?

Hovedsakelig tror jeg det handler om min rolle som politistudent i situasjonen, og hierarkiet innad i politietaten. «*Politietaten er en hierarkisk organisasjon der kolleger med høyere rang eller grad har mer makt og påvirkningskraft*». (Phelps, Larsen og Singh, 2017, s. 85). Vi politistudenter er opplært i respekt for betjenter med høyere rang. Johannessen beskriver i boka «Politikultur» at denne typen lojalitet er basert på en militær tenkning som følger hierarkiet. Det er sjelden godtatt at noen med lavere rang stiller spørsmål eller tar avgjørelser over de med høyere rang. (Johannessen, 2013, s. 45). Jeg hadde uten tvil lavere rang enn betjentene fra ordenspatruljen. På den andre siden står det i politiinstruksen § 3-1, at

«tjenesteutøvelsen alltid skal være basert på respekt for de grunnleggende menneskerettigheter og den enkeltes menneskes verdi». (Politiinstruksen, 1990, §3-1). Jeg mener vi hadde en plikt ovenfor Peder til å behandle han på en måte som gjorde at han følte seg trygg og respektert (uavhengig av hendelsen på Narvesen tidligere på kvelden.) Jeg kjente jeg ble stilt ovenfor et indre dilemma, men turte ikke å si noe i frykt for å virke illojal mot betjentene som både hadde høyere rang, og betydelig mer erfaring enn jeg. På tross av den dårlige magefølelsen tenkte jeg at politibetjentene sikkert hadde erfaring med tilsvarende oppdrag, og kanskje til og med erfaring med å håndtere Peder. Jeg turte derfor ikke blande meg i jobben deres. Det er ikke er vanlig at studenter stiller spørsmålstegn ved erfarne betjentes handlingsvalg. Jeg var redd for at jeg kunne blitt stemplet som en irriterende «bedreviter» som skulle fortelle betjenter av høyere rang hvordan de skulle gjøre jobben sin. Dette stempelet fryktet jeg i så tilfelle kunne påvirke mine fremtidige jobbutsikter, og tillitten mine fremtidige kolleger ville ha til meg. Som politistudent blir vi *«(...) lært de nødvendige makt og autoritetsforholdene, hvem de skal lytte til og få respekt hos, og hvordan de skal forholde seg til overordene. Denne holdningen blir etter hvert å dreie seg mest om å oppnå aksept i gruppen (...)*».

(Johannessen, 2013, s. 46). Dette var noe jeg følte stod på spill da jeg stod ovenfor ordenspatruljen.

Oppsummert vil jeg si at jeg har tro på måten jeg og min patrulje kommuniserte med Peder på. Det gjorde at vi opparbeidet tillitt og en god relasjon. Jeg er derimot usikker på min rolle som politistudent i møtet med ordenspatruljen under oppdraget. Møtet med ordenspatruljen vekket et ubehag i meg ettersom jeg holdt tilbake det jeg mente ville løst oppdraget best, blant annet i frykt for konsekvensene det kunne ha for meg på lang sikt. Som tidligere nevnt beskrives dette i litteraturen med begrepet «kognitiv dissonans», (Phelps, Larsen og Singh, 2017, s. 77-78).

PÅVIRKNINGSFAKTORER PÅ ORDENSPATRULJEN

Jeg har nå sett på oppdraget fra mitt perspektiv, som politistudent. Hvordan kan oppdraget ha sett ut for ordenspatruljen? Er det noe som kan forklare deres handlingsvalg? Jeg ønsker å se til litteraturen, og presiserer samtidig at jeg ikke vet hva ordenspatruljen tenkte eller følte i oppdraget. Mine refleksjoner er basert på observasjonene underveis i oppdraget.

I boka «Målstyring i politiet» skriver Wathne at politiarbeid kan påvirkes av både individuelle, sosiale og organisatoriske betingelser». (Wathne, 2013, s. 111). Jeg vil se nærmere på disse tre betingelsene, kan de forklare noe ved ordenspatruljens oppdragsløsning?

Polityper

Fra tidligere hadde jeg noen måneders erfaring i ordenstjeneste. Selv om det er forskjellige mennesker med forskjellige personligheter som jobber spredt utover de forskjellige avdelingene, virket det som om enkelte polityper kunne identifiseres utifra hvordan de verdsatte forskjellige arbeidsoppgaver, hvordan de valgte å løse oppgavene, og hvordan de forholdt seg til publikum under en samtale.

I boka «Politiblikket» skriver Finstad om forskjellige polityper med diverse egenskaper som potensielt kan gjøre det vanskelig å få til en tillitsskapende kommunikasjon. En av politypene som beskrives er «de hissige». En slik politype virker kompromissløs i måten de løser oppdrag. De kommer fort med ultimatum, og gir kommandoer som de forventer blir fulgt uten protest. Et kjennetegn er at de ofte går «høyt ut» på maktpyramiden⁷, og dermed finner det vanskelig å reversere. Tonen med publikum er ofte «*uvennlig og uverdlig*». Likeså kan «de hissige» politypene oppleve å bli irriterte hvis de møter motstand fra personer de skal håndtere, slik at mindre oppgaver som for eksempel et transportoppdrag, tar lenger tid enn nødvendig. Hvis betjentene da mister tålmodigheten, kan dette resultere i eskalert maktbruk for å få gjennomført oppdraget raskt. (Finstad, 2000, s. 222). Dette er karakteristikk og erfaringer jeg føler passet med ordenspatruljen under oppdraget på legevakten.

Ifølge Lagestad ser ofte autoritære politibetjenter på publikum som «mottakere av politiets tjenester, og ikke samarbeidspartnere». (Lagestad, 2012, s. 22). Dermed blir kommunikasjonen som rettes mot publikum gitt lite rom for respons. En slik tilnærming bygger ikke tillitt. Da ordenspatruljen kom inn på legevakta med fremskutt bryst, uten å hilse eller introdusere seg, og sa «du skal bli med oss!» - ser jeg likhetstrekk fra det Finstad (2000) beskriver når hun snakker om en «hissig» politype og Lagestad (2012) i sin beskrivelse av autoritære politibetjenter. Dette inntrykket ble videre forsterket da Peder gjorde motstand når

---

⁷ Maktpyramiden er en pedagogisk fremstilling som beskriver noen av de maktmidlene som politiet har adgang til å benytte i sin tjenesteutførelse. (NOU 2017:9, s.30).

ordenspatruljen ville ta han inn i cellebilen. Ordenspatruljen reagerte med å legge Peder i bakken og sette på han håndjern mens de sa: «Slutt å tull!». Da Peder igjen gjorde motstand ute i cellebilen ble han plassert på gulvet i cellebilen med en politibetjent sittende nesten oppå seg, mens den andre politibetjenten smalt igjen døra og begynte å kjøre mot arresten. Etter min vurdering ble situasjonen akkurat slik Lagestad forespeiler i boka *konflikt og konflikthåndtering*. Gjengitt slik: «*En autoritær politistil har til fare for å gå høyt inn i en situasjon, som igjen kan resultere i økt konfliktnivå*». (Lagestad, 2012, s. 37).

Finstad presiserer at politityper er stereotypier basert på undersøkelser, men at de fleste politibetjenter har, har hatt eller kommer til å opparbeide seg egenskaper som passer inn i ulike stereotypier, og at det kan gå utover betjentenes evne til å kommunisere. (Finstad, 2000, s. 226-227). Jeg ønsker ikke å tegne et bilde av betjentene i ordenspatruljen som betjenter som *alltid* er hissige, går høyt ut, eller *aldri* tar seg tid til å opprette relasjon. Mine beskrivelser og refleksjoner er basert på oppdraget, og observasjonen ved legevakten.

Godt politiarbeid og politikultur

Innad i politietaten er det naturlig å snakke om «politikultur». Wathne sier at politiarbeidet blant annet styres av sosiale betingelser. (Wathne, 2013, s.111). Slik jeg ser det er politikultur en slik sosial betingelse, og en tydelig påvirkningsfaktor for politiarbeidet som utføres. Johannessen definerer politikultur i boka som «*noe som dreier seg om normer, verdier og situasjonsbestemte handlingsmønstre*». Med andre ord handler det om verdsatte måter å handle, tenke, snakke og utøve arbeid på i politiorganisasjonen. Politikultur kan være forskjellig fra avsnitt til avsnitt, og hvilke verdier som er gjeldene vil variere etter hvor man er, og hvilke oppgaver som skal utføres. (Johannessen, 2013, s. 45).

Her er det mest interessant å reflektere over hvilke verdier som kan ha påvirket ordenspatruljen i oppdraget på legevakten. I boka «Innføring i politivitenskap», skriver Granér om hva operative politifolk ser på som «ordentlig politiarbeid». Granér trekker frem oppdrag der det helst skal være dramatik, der politiet kan «*utnytte den profesjonelle kompetansen, treningen og utdanningen, utstyret, fysikken og maktmidlene*». (Granér, 2014, s. 142). Begge betjentene i ordenspatruljen hadde (så langt jeg vet) stort sett jobbet i ordenstjeneste gjennom sine politikarrierer. Den ene var svært interessert i polititaktikk og innsatsledelse, og hadde ofte et høyt tempo i oppdragene han var på. Jeg kan derfor tenke meg at et oppdrag som innebar å frakte Peder fra legevakten og til arresten, ikke falt inn under

kategorien «ordentlig politiarbeid». Trenden er at ordenspatruljer verdsetter en rask og effektiv løsning på oppdraget slik at de kan komme seg videre til neste oppdrag. (Finstad, 2000, s.43). Gitt at ordenspatruljen tenkte at oppdraget på legevakten simpelthen var å transportere en kropp fra A til B, og å holde kontroll, er det forståelig at de ikke investerte ressurser i å etablere en relasjon med Peder. Vår patrulje hadde brukt to timer på legevakten, og Peder var nå klarert av helsepersonell for å tilbringe natten i arresten. Det kunne være naturlig for ordenspatruljen å tenke at de ville gjennomføre transporten så fort som mulig slik og de var tilgjengelig for nye (actionfylte) oppdrag. Personlig har jeg forståelse for denne tanken. Selv opplevde jeg på mine vakter i ordenstjenesten at jeg ventet spent på de actionfylte oppdragene der vi fikk kjøre utrykning, bruke taktikk og jobbe for å få kontroll i en uoversiktlig situasjon. Det var disse oppdragene som ble snakket om på piketten⁸, og det var disse oppdragene som var ettertraktet blant patruljene på vakt. I «Politiets skøn i retts sosiologisk belysning» forklarer Holmberg dette fenomenet som en del av politikulturen og kalte dette «*performativt politiarbeid ovenfor kolleger*». Historiene om de actionfylte oppdragene gir et bestemt inntrykk av politiets rolle i kampen mot kriminalitet, og styrker gruppentallet innad blant kollegaer. (Holmberg, 1999, s. 210). Politikulturen virker dermed som en pådriver for denne rangeringen av «ordentlig politiarbeid», og ser ut til å bygge opp om forståelsen av at action og utfordrende scenarioer er noe som gir politibetjenter en slags hedersbemerkning blant kollegaer. (Johannessen, 2013, s. 47). Et simpelt transportoppdrag uten noen videre utfordring (slik som med Peder) ville ikke være noe man prater om på piketten. Finstad sine undersøkelser støtter en slik forklaring, der politibetjenter har uttrykt at de ikke valgte politiyrket for å bli «sosialarbeider» eller «drosjesjåfør». (Finstad, 2000, s. 96).

Målstyring

Når det kommer til organisatoriske betingelsene som en påvirkningsfaktor på ordenspatruljen, vil jeg se nærmere på hvordan *målstyring* i politiet kan ha påvirket oppdragsløsningen. Politiloven og politiinstruksen er hovedsakelig de øverste dokumentene som bestemmer hvordan politiet skal jobbe, og hva som er definert som politiets oppgaver. (Politiloven, 1995, § 2 & Politiinstruksen, 1990, § 2-2). På tross av klare retningslinjer må man se på spørsmålet om hvordan politiet skal klare å gjøre alle oppgavene. Her kommer målstyring inn. Wathne skriver i boka «Målstyring i politiet» at målstyring er et verktøy politiledelsen bruker for å

---

⁸ Piketten er oppholdsrommet til politiets operative mannskaper.

forvalte bruken av politiresursene, slik at man kan prioritere fokusområder og fremme effektivt politiarbeid. (Wathne, 2018). «*Ledelsen ønsker gode resultater som bygger opp under god og effektiv forvaltning av politiresursene, og belønner effektivt politiarbeid*». (Wathne, 2018, s. 48). I mastergradsavhandlingen «Et politiblikk på tillitt» utfyller Berge dette ved å peke på målbare data som antall oppdrag politiet er på, og på responstid. Denne type anerkjennelse kan være et klart signal til de operative mannskapene om hvordan det er ønsket at de skal gjennomføre oppdragene sine. Ifølge avhandlingen til Berge kan en slik målstyring sette fokus på utrykningskvaliteten (eksempelvis responstid), men kan ikke si noe om kvaliteten i arbeidet under oppdraget. Dette mener Berge vil påvirke arbeidsutførelsen. (Berge, 2015. s. 75)

Finstad trekker også frem det faktum at politibetjentene (til dels ledet av operasjonssentralen) velger hvor mye tid de vil investere i de enkelte oppdragene ut ifra alvorlighetsgrad. (Finstad, 2000, s. 43). Oppdraget med Peder tok lang tid fra hendelsen på togstasjonen til ordenspatruljen kom til legevakten. Dermed hadde det allerede blitt brukt mye tid og ressurser på oppdraget, og det blir da naturlig å stille seg spørsmål om hvor mye mer tid det kunne forventes av politiet å investere. I avhandlingen for graden Ph.d: «*Kritisk kunnskap: Meningsdannelse og beslutningsprosesser ved politiets operasjonssentral*» skriver Lundgaard at operasjonssentralen har fått en mer dreining mot et økt beredskapsfokus, etter kritikken av politiets håndtering av terrorangrepene 22. juli 2011. Og hvordan dette beredskapsfokuset kommer til syne i sentralens daglige arbeid, som igjen påvirker hvordan de styrer politipatruljene på noen områder og deres arbeid. (Lundegaard, 2019). Operasjonssentralen kan ha ønsket å sende ordenspatruljen på et nytt oppdrag etter at de hadde transportert Peder til arresten. Da er det sannsynlig å tenke at kravet om effektivitet og det økte beredskapsfokuset underbygget operasjonssentralens, og ordenspatruljens vurdering om at deres del av oppdraget burde gjennomføres så raskt som mulig.

PROSESS OG LÆRINGSMOMENTER

Gjennom prosessen med essayet har jeg reflektert over egne følelser og handlinger i underveis i oppdraget. Videre har jeg anvendt relevant teori for å reflektere over ordenspatruljens handlingsvalg. Jeg har søkt å finne ut hvorfor det var en differanse mellom vår patrulje og ordenspatruljens håndtering av oppdraget. Prosessen har gitt meg et nyansert bilde av

oppdraget, at ens handlinger ikke alltid er selvforklarende. Jeg ser oppdraget i ett større bilde, med bredere innsikt og helhetsforståelse, enn den subjektive erfaringen og forståelsen som lå til grunn før denne prosessen.

For å lære hvordan jeg skulle skrive et vitenskapelig essay brukte jeg litteraturen til Bech-Karlsen (2003) «Gode Fagtekster: Essayskriving for begynnere», og Olsvik (2013) «Vitenskapsteori for politiet». Ved å se på relevant teori kunne jeg tolke og reflektere teoretisk over min erfaring fra oppdraget. En slik prosess kalles «den hermeneutiske spiral». (Dalland, 2012, s. 58).

Først skrev jeg om min erfaring fra oppdraget, deretter forsøkte jeg å rette et «kritisk» blikk til egne og ordenspatroljens handlingsvalg gjennom bruk av relevant teori omhandlende tematikken kommunikasjon og konflikthåndtering, politikultur og politistil, og målstyring. Jeg kan ikke med sikkerhet si jeg vet hva ordenspatroljen vektla i oppdraget. Jeg er klar over at det kan ha vært vanskelig for meg å være 100% objektiv i min beskrivelse av ordenspatroljen. Mine egne moralske eller andre vurderinger kan ha lagt føringer for mine beskrivelser. Jeg har likevel forsøkt å forholde meg objektiv ved å hente fram mulige faktorer som kan ha påvirket deres handlingsvalg. Jeg kjenner begge betjentene i ordenspatroljen fra før, og vet de er opptatt av å gjøre en jobb som samsvarer med forventningene stilt i politiloven og politiinstruksen. Jeg forstår nå at utfallet av oppdraget med Peder muligens ble et resultat av flere faktorer, og sikkert også flere enn jeg har gått inn på i dette essayet.

Mine egne tanker og følelser i oppdraget var at Peder burde blitt behandlet med en folkelig politistil for å forhindre at han ble stresset eller utagerende. Dette var min personlige tolkning av hvordan oppdraget burde vært løst, sett fra mitt (politistudentens) subjektive utgangspunkt. Gjennom kritisk refleksjon over praksis og funn av relevant pensum har jeg funnet vitenskapelig hold for en slik tilnærming. Det som først var en magesfølelse har gjennom søken etter ny kunnskap og forståelse blitt belyst av vitenskapelig teori. På denne måten har essayskrivingen vært en hermeneutisk prosess (Olsvik, 2013, s. 105).

Jeg sitter nå med en dypere forståelse for faktorene som kan ha påvirket ordenspatroljens vurderinger og handlingsvalg i situasjonen, og ikke minst hvorfor det var vanskelig for meg som student å stille spørsmålstegn ved dette. At det blir verdsatt å være sterk, klar og autoritær i situasjoner er et inntrykk jeg selv har med meg fra tiden jeg har jobbet i

ordenssporet. Den autoritære stilen virker effektivt, og jeg merket hvordan operasjonssentralen og føringer fra ledelsen verdsatte en slik effektivitet. Over tid kan det hende at min oppdragsløsning blir påvirket av ytre faktorer og politikulturen der jeg jobber. Derfor har det vært viktig for meg å reflektere rundt oppdraget, da momentene i dette essayet blir læring som jeg vil ta med meg videre i politikarrieren. (Bech-Karlsen, 2013). Der det er hensikt- og forholdsmessig vil jeg fortsette å tilstrebe en forhandlende og «folkelig» politistil. Det har vært lærerikt å reflektere over hvordan jeg vil framstå som politi, og hvordan dette idealet *kan* bli utfordret av både indre og ytre påvirkningsfaktorer når jeg selv en dag blir en del av politiet.

LITTERATURLISTE

Bech-Karlsen, J. (2003). *Gode fagtekster: Essayskriving for nybegynnere*. Oslo: Universitetsforlaget.

Berge, S. (2015). *Et politiblikk på tillitt – en studie av politiets publikumsrettede tillitsarbeid*. (Masteravhandling, Politihøgskolen) Hentet fra: https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/2358418/master_Berge_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5. utgave.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax Forlag

Hoel, L. (2013). *Politiarbeid i praksis. Politibetjenters erfaringer* (2. utgave.). Oslo: Universitetsforlaget.

Holmberg, L. (1999). *Politiets skøn i rettssociologisk belysning*. København: Københavns universitet.

Johannessen, S. O. (2013). *Politikultur. Identitet, makt og forandring i politiet*. Trondheim: Akademika forlag.

Lagestad, P. (2012). *Kommunikasjon og konflikthåndtering*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Larsson, P., Gundhus, H. O. I., Granér, R. (2014). *Innføring i politivitenskap*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

NOU 2017:9. (2017). *Politiets bevæpning – Legalitet, nødvendighet, forholdsmessighet og ansvarlighet*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-9/id2545750/>

Olsvik, Egil H. (2013). *Vitenskapsteori for politiet*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Phelps, J., Larsen, N. M & Singh, M. (2017). *Kommunikasjon og konflikthåndtering i operativt politiarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget

Politiinstruksen. (1990). Alminnelig tjenesteinstruks for politiet av 22 juni 1990 nr. 3963.

Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/1990-06-22-3963>

Politi-loven. (1995). *Lov om politiet av 8 april 1995 nr. 52*.

Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53?q=politi-loven>

Rønneberg, K (2009) *Tillit og mistillit i politiets kommunikasjon med publikum*. I S. Flaaten, H.I. Gundhus & M.E. Kleiven (Red). Demokrati, kontroll og demokrati. Oslo:

Politi-høgskolen. Hentet fra: <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/175060/Demokrati%20kontroll%20og%20tillit.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Wathne, C. T., (2018). *Målstyring i politiet. I teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

SELVVALGT PENSSUM

Berge, S. (2015). *Et politiblikk på tillitt – en studie av politiets publikumsrettede tillitsarbeid*.

(Masteravhandling, Politi-høgskolen) Hentet fra: https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/2358418/master_Berge_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y

(84 sider)

Lundgaard, J. (2019). *Kritisk kunnskap: Meningsdannelse og beslutningsprosesser ved politiets operasjonssentral*.

(Avhandling for graden Ph.d. Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo). Hentet fra:

https://www.idunn.no/tidsskrift_for_strafferett/2020/01/ny_litteratur_og_forskning

Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo. Pax Forlag. (95 sider)

Johannessen, S. O. (2013). Politikultur. *Identitet, makt og forandring i politiet*. Trondheim: Akademika forlag. (143 sider)

Wathne, C. T., (2018). *Målstyring i politiet. I teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. (180 sider)

Totalt: 502 sider